

ТЕКСТ СТАТТІ ТУТ

В. Ю. ФРАНЧУК (Київ)

**ЗАСІДАННЯ КОМІСІЇ З ІСТОРІЇ СЛАВІСТИКИ
МІЖНАРОДНОГО КОМІТЕТУ СЛАВІСТІВ**

Засідання Комісії з історії славістики Міжнародного комітету славістів відбулося 28 серпня 1999 р., під час Четвертого Міжнародного конгресу українців у м. Одесі. Голоували *Джованна Броджі Беркоф* (Італія) та *Михайло Робінсон* (Росія). Крім обговорення ряду організаційних питань, його учасники заслухали і обговорили такі доповіді: *Д. Б. Беркоф* (Італія), голова Комісії з історії славістики, зробила доповідь про україністику на Міжнародних конгресах славістів. Вона привернула увагу до того факту, що на Першому конгресі (Прага, 1929) україністичні студії були представлені вченими, які працювали як у Радянській Україні, так і за її межами (Західна Україна, університети Польщі та Чехословаччини). У багатьох доповідях, представлених різними науковими школами, висвітлювалися проблеми єдності української культури.

На Другому Міжнародному конгресі славістів, що відбувся у Варшаві в 1934 р., 20 % усіх доповідей було присвячено Україні. Відсутність на цьому Конгресі українців Радянського Союзу лише сприяла поживленню інтересу до ідеологічних питань, поставлених у більшості доповідей. Різкий поділ радянської і західноєвропейської науки при обговоренні питань україністики був підсилений тенденціями до полоноцентризму та націоналізму, що панували на той час у Польщі. Лише на IV Міжнародному Конгресі славістів (Москва, 1958) україністика була представлена значною кількістю доповідей радянських учених. І хоч було тут немало нового й цікавого, переважали все ж таки декларативні заяви, далекі від справжньої науки.

Д. Б. Беркоф звернула увагу на те, що абсолютна більшість доповідей з питань україністики на всіх конгресах була зроблена українцями з різних регіонів України або поляками. На думку вченої, це вело до пониження наукової об'єктивності через неминучу ідеологізацію предмета дослідження. Вихід з цього становища вона бачить у тому, щоб до вивчення української культури ширше залучалися фахівці з неслов'янських країн. Саме вони можуть відкрити нові перспективи у її вивченні і, таким чином, допомогти глибше зрозуміти явища української лінгвістики, літератури, етнографії.

Як початок реалізації побажань Д. Б. Беркоф прозвучала доповідь В. Московича (Ізраїль) "Українознавство в Ізраїлі", в якій розглядалися основні напрями роботи створеної у 1992 р. асоціації українців цієї країни:

1) Сприяння розвитку україністики. Конгреси "Біблія та слов'янська культура" (Єрусалим, 1993), "Єрусалим у слов'янській культурі" (Єрусалим, 1996), в яких брала участь велика кількість науковців з України. 2) Підвищення статусу української мови як офіційної мови наукових конгресів та мови наукових публікацій. 3) Сприяння дослідницьким проектам. Наприклад, видано книгу Є. Вольфа "Паралельна історія єврейського та українського національних рухів", серію із 100 довідників — "Єврейські містечка України". 4) Сприяння введенню україністики в програми вузів Ізраїлю, наприклад, курсу з української культури в Єврейському університеті Єрусалима.

Доповідь М. А. Робінсона (Росія) "М. С. Грушевський і російські учені" відкрила аспект контактів слов'янських учених з представниками української науки і культури. М. С. Грушевський як визначний діяч академічної науки, наголосив доповідач, користувався заслуженим авторитетом не лише у національно зорієнтованих українських учених та громадських діячів, а й у власне російському академічному середовищі. З багатьма російськими ученими він довгий час листувався, наприклад, з О. О. Шахматовим*. Доповідач зазначив, що М. С. Грушевський критикував дослідження найвидатнішого авторитета у вивченні східнослов'янської давнини, однак це не перешкодило О. О. Шахматову якнайвище оцінити його "Історію України", а за фундаментальністю наукового апарату ставити її на рівні з "Историей Российской" М. М. Карамзіна. М. А. Робінсон розповів, що до революції М. С. Грушевський був обраний членом ряду російських історичних товариств і, в свою чергу, був ініціатором обрання найвидатніших російських учених у члени НТШ (О. М. Пипина) і УНТ (О. С. Лаппо-Данилевського, О. О. Шахматова). Дослідник наголосив, що російське наукове співтовариство бачило і цінувало в М. С. Грушевському насамперед ученого, ставлячись до його суспільної і політичної діяльності з розумінням або толерантно, за традицією академічної інтелігенції того часу. О. О. Шахматов у 1905 р. закликав усіх противників українського сепаратизму прагнути до того, "щоб Росія виявилася для М. С. Грушевського рідною матір'ю, а не мачухою". Багато пізніше, вже за радянської влади, відразу ж після повернення Грушевського з еміграції, не хто інший, як С. Ф. Платонов, висував українського вченого в члени-кореспонденти АН СРСР.

Гоніння на академічну науку, що почалися в кінці 20-х — на початку 30-х років, зблизили вчених. Так, Г. А. Ільїнський, який у кінці 20-х ро-

* Листування М.С. Грушевського і О.О. Шахматова нещодавно побачило світ. Див.: Український історичний журнал. — 1996. — № 5—6.

ків відмовився від запропонованого йому обрання в члени-кор. УАН через свій традиційний погляд на “єдність” руського народу, вважав М. С. Грушевського виразником інтересів науки, яка протистояла натискові влади і “марксистськи” зорієнтованих учених. Він, наприклад, був упевнений, що неучасть Грушевського і Покровського у виборах академіків у 1931 р. дозволила обрати академіком М. С. Державіна. Саме від М. С. Грушевського, що рятувався в Москві від “травлі, яка розпочалася в Києві”, московські вчені дізнавалися про подробиці розгону УАН. І можна припустити, що саме контакти Грушевського з вченими Москви і Ленінграда сприяли включенню його прізвища до ряду основних звинувачуваних у “справі славістів”, хоча власне до “діла” його так і не було притягнуто.

Поглядам Ватрослава Ягича на українську мову присвятила свою доповідь *В. Ю. Франчук* (Україна).

В обговоренні доповідей взяв участь член Комісії від України академік *Я. Д. Ісаєвич*.